

VERSLAG
LUWTEFORUM
BUURTGERICHTE LUWTE-OASES

27 oktober 2023, Mechelen

Vlaanderen
verbeelding werkt

Luwte+
Oases

Commons Lab

MECHELEN

Een Initiatief van het Programmteam Luwte-oases i.s.m Stad Mechelen, Commons Lab vzw en partners

INLEIDING

Onze samenleving wordt alsmat drukker en lawaaiiger. Plekken waar het wat stiller en rustig is, worden schaarser. Tegelijk brengen burgers en sociaal-culturele bewegingen de waarde hiervan onder de aandacht. Die groeiende erkenning toont het verlangen naar een (samen)leven waar waarden zoals rust, vertraging en natuurverbondenheid een plaats krijgen. Op het tweede Vlaams Luwteforum bogen burgers, middenveld, ambtenaren, politici, projectontwikkelaars en planners zich over de centrale vraag:

Hoe kunnen we buurtgerichte luwte-oases in Vlaanderen vlot realiseren?

Programmteam Luwte-oases organiseerde deze dag ondersteund door Commons Lab in het Cultuurcentrum Mechelen.

Na een korte toelichting door Ankatrien Boulanger van het Regionaal Landschap Rivierenland over de werking van het Programmteam Luwte-oases en de voorstelling van de [Ontwerpgids Luwte-oases](#), trapte Prof. Danny Wildemeersch de dag af met een [plenaire sessie](#) over de 'commons' van stilte, rust en ruimte.

Zoals **Danny Wildemeersch** aangaf, richt de idee van commons zich op collectieve actie, samenwerking en het delen van hulpbronnen binnen een gemeenschap. Rust en kalmte in de eigen buurt kan gezien worden als een common. Een waardevol goed waarvoor we als gemeenschap verantwoordelijkheid dragen om het onverminderd door te geven aan de toekomstige generaties. Luwte-oases zijn immers plekken die worden beheerd en gebruikt op een collectieve, inclusieve en duurzame manier.

Om de luwte als common te installeren en te onderhouden, zijn goede praktijken van betrokkenheid en participatie belangrijk.

Hoe dat concreet vorm kan krijgen, ontdekten we tijdens de **Luwtesafari's**. Per fiets of te voet trokken we de Mechelse binnenstad in langs (potentiële) luwte-oases.

De variatie in plekken, omstandigheden en manieren waarop deze beheerd worden, inspireert. Wat hebben al deze plekken gemeen? Het zijn groene plekken die zintuiglijke rust bieden in een drukke omgeving. Ze vormen groene oases met weinig prikkels in een lawaaiige, fel beschenen, warme of sterk verharde of dicht bebouwde omgeving.

Dé ideale luwte-oase is subjectief. Sommige mensen waarderen vooral de afwezigheid van menselijke ingrepen. Dat luwe plekken ook als doorsteek worden gebruikt en er wat passage is, geeft anderen net een veiliger gevoel. Een voorwaarde om een plek als luw te kunnen ervaren, is een zekere beslotenheid of gedeeltelijke afscherming.

<i>Luwte-oases herken je meteen:</i>	<i>Luwte-oases zorgen voor:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Het zijn buitenruimtes: Ze bevinden zich in de dagelijkse leef- en werkomgeving, je kan er genieten van rust en frisse lucht, alleen of met andere mensen om je heen. Menselijke interactie kan, maar hoeft niet. • Ze zijn groen-blauw: Door de aanwezigheid van natuurlijk groen en water dragen ze bij aan doelstellingen op het vlak van biodiversiteit, klimaat en ontharding. • Ze zijn gelegen in woon- en werkomgevingen: Ze brengen de kwaliteiten van de open ruimte tot in dichte woon- en werkomgevingen. Niet enkel in steden maar ook in randstedelijke gebieden en dorpen. De luwte die ze bieden, contrasteert vaak met de drukte eromheen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zintuiglijke rust: Ze bieden oases van rust, verstillings en vertraging. Hoe groter het contrast met de omgeving, hoe kwalitatiever de luwte-oase. • Geborgenheid, afzondering en beschutting: Ze vormen plekken om je terug te trekken, te ontspannen of je te concentreren. Ze geven een veilig gevoel om even te kunnen schuilen of tot zichzelf te komen, weg van dwingende impulsen. • Buurtgerichte verbinding: Ze vormen plekken die voor iedereen toegankelijk zijn (permanent of tijdelijk) en die op een gedragen en participatieve manier zijn ontstaan.

DEEL 1: LUWTESAFARI'S

De wandelingen en fietstochten vormen een lus die telkens vertrekt aan Cultuurcentrum Mechelen (Minderbroedersgang 5, 2800 Mechelen). De routes volgen kan via RouteYou, bekijk ze door hieronder te klikken op de namen of scan de QR-code's:

Enkele uiteenlopende en opmerkelijke **luwte-oases** die we verkenden tijdens de safari's lichten we uit op de volgende pagina.

Het **Hovenierspark** is het resultaat van een participatietraject. Na bevraging en input van de buurt werd met een overdonderende meerderheid gekozen voor een volledig groen binnengebied. Dit had de voorkeur boven parkeergelegenheid. Het OCMW is eigenaar van dit perceel. Er is nog geen definitieve bestemming voor het gebied, maar met deze tijdelijke invulling als park kunnen de buurtbewoners er de volgende jaren alvast volop van genieten. Het parkje omvat een **samentuin** en een natuurspeelplaats. De 'Hoveniers', enthousiaste vrijwilligers uit de buurt, onderhouden samen de groentetuin, de vierkantemetertuintjes en de kippenren in het parkje. Groenten worden onderling geoogst en verdeeld. In de natuurspeelplaats treffen we wilgenhutten aan waar de kinderen kunnen ravotten. Met dood hout werden enkele spelaanleidingen gecreëerd. De samentuin en kippenren zijn enkel toegankelijk voor de samentuinders.

Gumm in Mechelen is een co-housingproject dat een thuis biedt aan bewoners van 23 units en 1 pastorij. Waarden zoals ecologie, architectuur en samenwonen staan centraal. De bewoners zullen naast gemeenschappelijke ruimtes zoals een wasbar, logeerkamers, polyvalente ruimtes,... ook een grote ecologische tuin delen. Daarbij moeten ze ook praktische afspraken maken om de rust en privacy te bewaren.

De **Oh! Tuin** is een klein charmant buurtparkje. Deze oude tuin van het voormalige OVAM-gebouw werd heringericht en toegankelijk gemaakt. Tijdens de werken werd een vlietje ontdekt, dat werd geïntegreerd in de tuin. Het OVAM-gebouw werd omgevormd tot ondernemershuis (Oh!) voor beginnende zelfstandigen. De hoge oude tuinmuur en poort die bij zonsondergang wordt gesloten, geven een gevoel van beschutting en afscherming. Ook bij de bezoeker of toevallige passant die de tuin voor het eerst ontdekt, ontlokt dit verborgen pareltje een 'oh!'.

DEEL 2: PANELGESPREK

Na de lunch ontmoetten beleid, onderzoek en praktijk elkaar in een **panelgesprek**. Virginie Platteau (Waerbeke, Beweging voor stilte-rust-ruimte) ging in gesprek met Patrick Princen, schepen van o.m. buitenruimte en groen Stad Mechelen, Joke Flour als ‘actief, ervaringsdeskundig luwteburger’, Ilse Mertens van Matexi als projectontwikkelaar en Geert Peymen als architect en docent aan KU Leuven Faciliteit Architectuur. Centrale vraag was hier: **Wie kan welke rol opnemen om buurtgerichte luwte-oases te realiseren?** Een impressie van het gesprek:

Schepen Patrick Princen: “Stad Mechelen is actief bezig met het ontwikkelen van rustige en groene ruimtes. Voor bepaalde van die projecten is met omwonende burgers samengewerkt in een participatief proces met maximale betrokkenheid van de burger.”

Zou het een idee zijn om ‘stilte’ of luwte op te nemen in de gunningscriteria bij de bouw van nieuwe projecten?

Ilse Mertens van Matexi: “De vraag naar stilte is nog niet gekomen van klanten. We kijken naar buurten in samenwerking en dialoog met hun omgeving en overheden. Akoestiek meenemen in het ontwerp is de norm maar op het omgevingsgeluid in de openbare ruimte binnen projecten hebben we weinig invloed. Dat is een gedeelde verantwoordelijkheid. We ontwerpen niet louter gebouwen, we ontwikkelen buurten waarbij breed wordt ingezet op alle aspecten van duurzaamheid. Hier worden plekken voorzien voor o.a. ontmoeting, maar ook voor sport en spel, ... sommige kunnen mogelijk onder de terminologie van ‘luwte-oases’ vallen.”

Wat kan de rol van burgers dan zijn in die gedeelde verantwoordelijkheid voor luwe plekken?

Joke Flour geeft enkele mooie praktijkvoorbeelden van samenwerking en overleg. Ze benadrukt het belang van een participatief traject om zo tot duurzame buurtgerichte netwerken te komen, die initiatief nemen en het project ondersteunen.

“Luwte en rust betekenen niet voor iedereen hetzelfde.”

Architect en onderzoeker Geert Peymen muntte in zijn gelijknamige boek voor het eerst de term ‘De Luwteplek’ (2017). Hij deelt zijn inzichten over ruimtelijk onderzoek naar stilte, rust en verstillingsruimte in de stad. Deze kunnen bijdragen aan een breed draagvlak voor luwte. Ook bij stedelijke ontwikkelingen wordt de opgebouwde expertise ingezet. “We zouden moeten evolueren van een ‘drukke’ stad met hier en daar een luwte-oase om op adem te komen, naar een globale urbanisatie opvatting van de ‘luwe stad’, die leefbaarder is voor iedereen. Ondanks de verdichting en de grote bevolkingsdruk,” stelt Peymen.

Daarnaast wijst hij ook op het ‘gevaar’ van commons: bij participatieve trajecten kan je nooit een volledige doorsnede van de geïmpacteerde bevolking betrekken. “Zo kan een vals gevoel van “wij” ontstaan. Een waardevolle community, maar die zal ook altijd – onbedoeld en onbewust – anderen uitsluiten. Daar moeten we ons van bewust blijven. Luwte en rust betekenen niet voor iedereen hetzelfde. Niet iedereen gaat die op dezelfde manier zoeken. In een ‘luwe stad’ is er afwisseling tussen alle manieren van luwte/rustbeleving mogelijk. Het vraagt een globalere visie. De persoonlijke nood in verband met luwte kan leiden tot het zelf nemen van engagement hierin.”

Hoe dan deze plekken van rust en luwte als common onderhouden, in een gedeeld eigenaarschap?

Concrete actieplannen zijn er hiervoor nog niet. Wel kunnen we veel halen uit goede praktijkvoorbeelden, zoals Joke Flour die illustreert. Luwte kan gekoppeld worden aan allerlei uitdagingen, zoals gezondheid, klimaatrobustheid, ontharding, biodiversiteit, gemeenschapsvorming, mobiliteit, etc. In die zin dienen de financiële middelen ervoor vaak een meervoudig doel.

Met bewoners, ondernemers, instanties en andere professionele partijen kunnen we samen overleggen en een lerend netwerk vormen hierrond. In de verschillende fases van het proces samenzitten vraagt inspanning en engagement. Tegelijk helpt het ook om de luwte te houden in het gesprek. Als een gedeelde tussenruimte waar ideeën, belangen en opinies kunnen samenkomen om luwte als een common mogelijk te maken en de levenskwaliteit te verbeteren.

DEEL 3: GESPREKTAFELS

De **gesprekstafels** waren werksessies onder leiding van een moderator en expert, gaven boeiende inzichten en ideeën rond de centrale vraag hoe we tot versnelde realisatie komen van buurtgerichte luwte-oases in Vlaanderen.

De oriëntering van een bank, kan voor het gebruik al bepalend zijn en andere gebruikers aantrekken.

Met richtvragen naar de beleving, toegankelijkheid en het engagement voor luwte-oases kwamen erg boeiende gesprekken op gang. Een greep uit de ideeën die werden opgegooid en enkele tips en **aanbevelingen**:

- Mix van functies: luwe plekjes zijn ook nodig op ‘drukke’ plekken zoals schoolpleinen
- Een luwteplek moet de verschillende zintuigen aanspreken.
- Zorg voor zowel bereikbare als minder bereikbare zitplaatsen. Niet enkel een bank plaatsen langs het hoofdpad/weg. De oriëntering van een bank, bv. naar groen of naar de weg gericht, kan voor het gebruik al bepalend zijn en andere gebruikers aantrekken. Mensen die contact willen zoeken, ‘hangjongeren’, minder mobiele bezoekers vs luwtezoekers.
- Luwe plekken worden door buurtbewoners ook als doorsteek gebruikt, hoeft niet altijd een plek te zijn om te verblijven: belang van verbindingen! Passage creëert een veiligheidsgevoel. Luwe routes zijn ook essentieel.
- Plekken moeten multi-generatieel zijn. Gebruik meubilair dat meerdere functies heeft of op verschillende manieren kan gebruikt worden.
- Tijdelijke openingsuren kan helpen om privé-eigendom open te stellen, inzetten stadswachten die af en toe langskomen kan eigenaars over de schreef trekken.
- Visuele prikkels verhinderen de rust. Een groot bord met instructies wat mag en wat niet, te veel meubilair, vuilnisbakken, te nadrukkelijke paden/verlichting/zeker camera’s... worden als erg storend ervaren.
- Een luwe plek zou ook rustig en kalm onderhouden moeten worden. Dus niet met lawaaierige bladblazers of al te luide grasmaaiers.

- Een plek moet leesbaar zijn, het moet duidelijk zijn wat je van die plek kan verwachten, welk gedrag er verwacht wordt. Dit kan door discrete ingrepen en een vriendelijke benadering.
- Een stille plek is niet dood. Rustige activiteiten kunnen hier een plaats hebben. Ook spelen kan, maar niet door opzichtige toestellen. Natuurlijke elementen (wilgenhut, boomstammen) prikkelen de verbeelding en nodigen uit tot ontdekking.
- Een grote diversiteit aan plekjes kan helpen om diverse luwtezoekers tegemoet te komen.

Hoe komen we tot versnelde realisatie van buurtgerichte luwte-oases in Vlaanderen? De verzamelde ideeën en aanbevelingen en de vragen waaruit het gesprek vertrok, kan je [hier](#) vinden:

Gesprekstafel 1: Welke plekken in jouw eigen buurt zou je kunnen opvatten als luwte-oase? Wat typeert voor jou een luwte-oase?

Gesprekstafel 2: Zijn alle luwte-oases in jouw buurt voor iedereen altijd toegankelijk? Wat is nodig om je veilig te voelen in een luwte-oase?

Gesprekstafel 3: Hoe zou jij als burger met bescheiden middelen plekken in jouw buurt luwer kunnen maken? Welke soort acties en/of ingrepen zijn volgens jou haalbaar, mogelijk? Zou jij als burger bereid zijn om een rol te spelen in het beheer van een luwteplek? Tot welk niveau is dat een rol van burgers?

Gesprekstafel 4: Stel je beschikt over een luwe privé tuin (schooltuin, binnentuin, ...). Ben je bereid om die met de buurt te delen als daar nood aan zou zijn? Een luwte-oase is vaak voor veel mensen toegankelijk. Hoe zorg jij als 'gebruiker/burger' ervoor dat iedereen die luwte respecteert?

Gesprekstafel 5: Heeft een luwte-oase slechts één functie of kan je het ook voor andere doelen gebruiken? Hoe kan je ervoor zorgen dat mensen met totaal omgekeerde noden ook van diezelfde plek gebruik kunnen maken?

Gesprekstafel 6: Hoe kunnen we als burgers luwte nog meer op de maatschappelijke en politieke agenda zetten?

SLOTCONCLUSIES

Overall in Vlaanderen poppen burgercollectieven op die luwte, rust als common creëren en beheren. Denk bijvoorbeeld maar aan de talrijke voedselbossen, samentuinen, troostplekken. Een belangrijke drijfveer is sociaal contact, steeds toenemende nood aan rust, minder prikkels. Dit zowel in steden als op het platteland. In steden echter lijkt de nood veel groter en dat bij heel diverse groepen mensen. Burgers tonen al interessante initiatieven, maar van een echte 'common'-cultuur en –structuur specifiek met betrekking tot luwe buurtoases is in Vlaanderen nog geen sprake. Uit het luwteforum kunnen we vervolgens de volgende zaken concluderen:

- Burgers kunnen de **ontwikkeling van luwe buurtoases 'van onderuit' versnellen**. Burgers zijn nodig, net als de overheid en het middenveld. Ze beschikken soms over vertrouwensbanden met eigenaren, ze kunnen door allerlei acties iets op de politieke agenda zetten. Een mooi voorbeeld is het Park Langenhof in Mechelen.
- Burgers kunnen heel wat **ondersteuning** gebruiken bij de ontwikkeling van luwe buurtoases: kennis, expertise, contacten, financiële middelen, allerlei sociale vaardigheden,... De aanwezige ondersteuning voor burgers specifiek voor de ontwikkeling van luwe buurtoases verschilt heel erg in Vlaanderen. In de Kempen is Avansa Kempen heel erg actief op dit terrein. Er zijn afdelingen van Regionale landschappen die met dit thema intens aan de slag zijn. Er is vzw Waerbeke, beweging voor stilte, rust en ruimte die veel initiatieven op gang trekt en mee ondersteunt. Sommige steden en gemeenten zijn rond stilte en luwte al actiever dan andere (Gent, Antwerpen,...)
- Er zijn **nog geen subsidies** of dergelijke specifiek gericht op de ontwikkeling van luwe buurtoases. Maar via wijkbudgetten, burgerbegrotingen, allerlei projectoproepen... zijn er wel mogelijkheden voor burgers om bijvoorbeeld kleinschalige, al dan niet tijdelijke, experimenten op te zetten.
- Burgers kunnen een luwte-oase mee inrichten en beheren, maar het **omgevingslawaai** verminderen is hoofdzakelijk een taak van de overheid.
- Luwe buurtoases zijn vaak **historische plekken**: kloostertuinen, kerktuinen, binnentuinen,... Kerkelijk patrimonium is momenteel vaak onderbenut. Er zijn al voorbeelden in Vlaanderen waarbij kerktuinen open gesteld worden voor buurten.
- Voor de **toestemming**, aanleg of ontsluiting van openbare plekken is de overheid vaak nodig.
- **Luwe verbindingen** zijn minstens even belangrijk als de oases zelf.
- Er zit potentieel in volkstuintjes/moestuintjes, die bijvoorbeeld beheerd worden door een school. Kinderen leren daar zorg te dragen voor hun omgeving. Zeker in een stedelijke omgeving zijn dergelijke tuintjes van groot belang.
- (Semi-)publieke actoren verleiden hun terreinen open te stellen door bijvoorbeeld premies te geven. Als er dan iets stuk gaat, hebben ze de middelen om het te repareren.

- Belang van een **'toezichthouder'** die de verantwoordelijkheid op zich neemt, zodat er een oogje in het zeil wordt gehouden wanneer terreinen worden opengesteld voor het brede publiek.
- Het engagement om sleutelbewaarder te zijn van een luwte-oase, houdt veel verantwoordelijkheid in. En een groot vertrouwen van de omgeving. Het zorgt voor een vorm van sociale controle en cohesie.
- Belangrijk om je te groeperen, want groepen krijgen meer gedaan. (Klimaan)
- **Een buurt die aan elkaar hangt, is belangrijk voor het beheer op lange termijn.**
Sociale cohesie is belangrijk, een luwte-oase zal men als aangenamer (veiliger) ervaren worden als er vertrouwen is in de buurt. Dat maakt (dure) handhavingsmaatregelen overbodig. Waar je van houdt, dat zal je beschermen. Een plek die geliefd is door de buurt, waarvoor mensen zich mee verantwoordelijk voelen en waar ze graag komen, die heeft weinig controle en zeker geen camera's nodig.
- Ontdekken van ietwat verborgen plekjes draagt bij tot de beleving.
- Het is een onderwerp dat uitnodigt tot ruime integratie van verschillende (beleids)doelen, klimaatadaptatie, biodiversiteit, beperken van geluidsoverlast, (mentale) gezondheid, ...

Luwte-oases zijn meer dan een rustig plekje om even op adem te komen. Ze zijn een noodzakelijk onderdeel in een woon- en werkomgeving en combineren verschillende toekomstgerichte doelstellingen op een uitnodigende, niet-dwingende en buurtgerichte manier.

BIJLAGES: NOTITIES GESPREKSTAFELS

Gesprekstafel 1

Moderator: Kaat Smets

Inhoudelijk begeleider/expert: Geert Peymen

Welke plekken in jouw eigen buurt zou je kunnen opvatten als luwte-oase? En waarom? Wat typeert voor jou een luwte-oase? Zijn het publieke plekken of private? Of iets anders? Wat zie/hoor je wel/niet? Hoeveel luwte-oases heb je in het ideale geval in je buurt? Waar zou je het vaakst naartoe gaan?

Luwteplekken, maar ook luwteverbindingen

- Waterlopen in de stad zijn ideale dragers om een luwtenetwerk uit te bouwen: wandelen langs het water werkt rustgevend.
- Luwe verbindingen voorzien ook veiligere routes naar school, het werk, ... weg van het gemotoriseerd verkeer.
- Zeker in een landelijke omgeving zijn luwe verbindingen (bv. op basis van trage wegen) belangrijker dan eigenlijke luwte-oases.
- Voorzie voldoende rustplekken langs een netwerk (minder mobiele mensen hebben hier nood aan).

Beleving is voor iedereen anders

- Luwte draait om een beleving. ‘Stilte’ is geen goede connotatie, want het is nooit helemaal stil in Vlaanderen.
- Omdat die beleving voor iedereen anders is, moet er werk worden gemaakt van een netwerk, met verschillende soorten plekjes, zodat iedereen zijn ding vindt. Meisjes zoeken veel meer geborgen plekjes op, in tegenstelling tot jongens. Als je dergelijke plekjes aanreikt, heb je er in één beweging ook nieuwe luwte-oases bij.
- Er wordt best geredeneerd vanuit persona's in plaats vanuit doelgroepen. Er zijn bv. ook jongens die nood hebben aan rustigere plekjes.
- Het gebruik van een luwteplekje mag niet te veel voorgekauwd worden. Mensen moeten zelf kunnen bepalen of ze “het poortje open of dicht” doen.

Een netwerk aan luwte-oases

- Er zit potentieel in volkstuintjes/moestuintjes, die bijvoorbeeld beheerd worden door een school. Kinderen leren daar zorg te dragen voor hun omgeving. Zeker in een stedelijke omgeving zijn dergelijke tuintjes van groot belang.
- Ook veel potentieel in chiro- en scouts-terreinen. Die staan toch maar leeg gedurende de week.
- Gaat het makkelijker om in een wooncoöperatieve de common te beheren? In hoeverre is deze common dan publiek?
- (Semi-)publieke actoren verleiden hun terreinen open te stellen door bijvoorbeeld premies te geven. Als er dan iets stuk gaat, hebben ze de middelen om het te repareren.
- Belang van een ‘toezichthouder’ die de verantwoordelijk op zich neemt, zodat er een oogje in het zeil wordt gehouden wanneer terreinen worden opengesteld voor het brede publiek.

Wat kunnen we zelf doen?

- Toezicht houden: sociale cohesie is belangrijk maar moeilijk te verkopen
Sleutelbewaarder: ok, maar vraagt om onderling vertrouwen wat niet evident is
- Zelf initiatief nemen, en centen volgen vanzelf!
- Belangrijk om je te groeperen, want groepen krijgen meer gedaan.
- Meerwaarde tonen, bv. moestuintjes leveren gratis groenten op.

Gesprekstafel 2

Moderator: Ankatrien Boulanger

Inhoudelijk begeleider: Nadine Vervaet

Zijn alle luwte-oases in jouw buurt voor iedereen altijd toegankelijk? Welke wel/niet? Waarom wel/niet? Wie beslist hierover? Zouden ze toegankelijk gemaakt kunnen worden? Hoe? Wat is nodig om je veilig te voelen in een luwte-oase?

- Mix van functies: luwe plekje zijn ook nodig op 'drukke' plekken zoals schoolpleinen.
- Luwteplek en stilteplek zijn niet hetzelfde, stilte is niet haalbaar in een stad dus luwte als term is beter <-> het bordje aan de stiltetuin met die benaming maakt heel duidelijk aan de bezoeker wat er te verwachten is en welk gedrag verwacht wordt.
- Iets van omgevingslawaai is ook wel nodig om privacy/veiligheid te creëren: bv. een gesprek is anders door anderen te horen.
- Een luwteplek moet de verschillende zintuigen aanspreken.
- Enerzijds is het optie om lelijke dingen/muren te verdoezelen met bv. kunstwerken; anderzijds is 'less' ook 'more' (stiltetuin Mechelen). Er is vaak geen extra inkleding nodig als je niets hoeft te maskeren.
- Zorgen voor zowel bereikbare als minder bereikbare zitplaatsen. Niet enkel een bank plaatsen langs het hoofdpad/weg. Oriëntering van een bank, bv. naar groen of naar de weg kan het gebruik al bepalen en andere gebruikers aantrekken. Mensen die contact willen zoeken, 'hangjongeren', minder mobiele bezoekers vs luwtezoekers.
- Perceptie van een luwteplek is zeer persoonlijk: bv: plek de Wit - Koninklijke Manufactuur: voor de één mogelijke luwteplek voor anderen veel te strak en te gesloten ingericht. Terwijl iedereen zich wel kon vinden in de stiltetuin als luwteplek. Natuurlijke inrichting lijkt de voorkeur te hebben. Al kan de inrichting ook een betekenis hebben bv. tuin van Manufactuur is een historische tuin.
- Luwe plekken worden door buurtbewoners ook als doorsteek gebruikt, hoeft niet altijd een plek te zijn om te verblijven: belang van verbindingen! Passage creëert ook een veiligheidsgevoel.
- Plekken moeten multi-generatieel zijn: gebruik meubilair dat meerdere functies heeft of op verschillende manieren kan gebruikt worden.
- Beschutting ontbreekt veelal op luwteplekjes terwijl in de winter het bv. veel meer nodig is om buiten te komen ikv mentaal welzijn, maar dat wordt moeilijker als er geen beschutting is.
- Tijdelijke openingsuren kan helpen om privé-eigendom open te stellen, inzetten stadswachten die af en toe langskomen kan eigenaars over de schreef trekken.
- Rol burgers - wat kunnen ze zelf doen blijft een moeilijk verhaal. Burgers die zich betrokken voelen bij een plek zijn vaak wel bereid een inspanning te leveren. Bv. ouders die de (openbare) voortuin van de school proper houden.
- Een plek moet leesbaar zijn, het moet duidelijk zijn wat je van die plek kan verwachten, wat je er kan doen, welk gedrag er verwacht wordt.

Gesprekstafel 3

Moderator: Koen Wynants

Inhoudelijk begeleider: Sofie De Laet, Myriam De Bie

Wat is je bijgebleven uit de safari's?

- Luwe buurtoases zijn vaak historische plekken.
- Op kleine plekjes kan je veel rust creëren.
- De term luwe plekken is te verkiezen boven stille plekken. Want stille plekken zijn er in de stad nauwelijks.
- Iedereen heeft een andere kijk op een plek.
- Buurtoases hebben vaak mix van functies.
- Nog heel veel plekken in de stad met veel potentieel.
- Groot contract tussen stad en platteland: in de stad veel meer noden op vlak van luwte.
- Luwte is een heel ruim containerbegrip.
- Veel mensen hebben veel ideeën over luwteplekken: ideaal thema om participatief aan te pakken.
- Stad Mechelen koopt private ruimte op om er dan publieke luwteplekken van te maken. Heel waardevol.
- Gemeenschapsgevoel is belangrijk aspect: er is nood aan. Kan je versterken via zitbanken etc.

Hoe zou jij als burger met bescheiden middelen plekken in jouw buurt luwer kunnen maken? Welke soort acties en/of ingrepen zijn volgens jou haalbaar, mogelijk?

- Nadenken over waar je warmtepompen en airco's plaatst.
- Aan rewilding doen, vergt ook minder werk.
- Begraafplaatsen zouden interessante luwteplekken kunnen zijn.
- Je zou luwteplekken in kaart kunnen brengen. Wandel-en/of fietstochten kunnen uitstippelen.
- Je zou evt. mee kunnen denken en werken aan meer verbindingen tussen luwteplekken. Bvb. Ook via trage wegen.
- Je zou wandelingen kunnen organiseren langs luwteplekken.
- Je zou kunnen lobbyen om groen en stilte te laten opnemen in allerhande vergunningen. Je zou bezoekersstromen mee kunnen begeleiden en beheren in natuur/wandelgebieden. Je zou als ouder speelplaatsen van scholen kunnen ontharden, vergroenen, toegankelijker maken.
- Je zou mee kunnen werken aan de herbestemming van kerk(tuinen) in je buurt.
- Gazon vervangen door beplanting waardoor je geen grasmaaiers moet gebruiken.
- Je voortuin aanpakken als goed voorbeeld naar je burens.
- Je kan een stilteplatform opstarten zoals in de Kempen.
- Met burens erover praten.
- Je kan gaan autodelen.
- Je zou via adviesraden kunnen werken.

Zou jij als burger bereid zijn om een rol te spelen in het beheer van een luwteplek? Tot welk niveau is dat een rol van burgers? Waarom wel/niet? Wat wel/niet?

- De groep vond het niet evident om als burger bij te dragen aan luwe buurttoases.
- Op het platteland is er minder nood/behoefte in vergelijking met steden.
- Niet makkelijk combineerbaar met werk en gezin.
- Je moet over best wat financieel kapitaal beschikken?
- Je moet over heel wat vaardigheden beschikken: verbindingen kunnen leggen, kunnen lobbyen, groepen mensen mobiliseren, soms activistisch zijn, ...
- Tuinieren, gemeenschapsgevoel, en liefde voor de natuur zijn goeie ingangen.
- Beweging moet vanuit de steden komen.

Gesprekstafel 4

Moderator: Sarie Van der Aa

Inhoudelijk begeleider: Gilke Pée

Stel je beschikt over een luwe privé tuin (schooltuin, binnentuin, ...). Ben je bereid om die met de buurt te delen als daar nood aan zou zijn? Waarom wel/niet? Wanneer wel/niet?

- Verschillende deelnemers wonen zelf of hebben naaste familie die wonen in appartementsblokken met een combinatie van gedeelde en private tuinen.
- Er is een dunne lijn tussen het private en openbare deel. Belangrijk dat je je beschut voelt in je eigen private gedeelte.
- Vaak is inkijk een probleem. Als je dat kan beperken wordt verwacht dat wel meer mensen bereid zijn te delen. Voorbeeld van bouwblokken in Berlijn waar richting binnentuin kleinere ramen worden voorzien.
- Hoe omgaan met eigen bevoorrechte positie van toegang tot groen in drukke stadcentra? Deelnemers zijn zich daarvan bewust en zijn bereid een deel van het private groen te delen.
- Het is belangrijk om meer van dergelijke plekjes te creëren zodat de (potentiële) overdruk op de huidige beperkte open ruimte kleiner wordt.
- Juiste mix vinden tussen sociale controle, vertrouwen en voldoende passage om het veiligheidsgevoel te verhogen.
- Met wie deel je? Enkel mensen van de blok/straat of ruimer?
- Belangrijk om vanaf nu bij nieuwbouw hieraan te werken.
- Niet alle groene plekken in de stad moeten luwte-oases zijn. Het is ook belangrijk om in het woonweefsel voldoende plekken te voorzien voor multifunctioneel gebruik.
- De [3/30/300 regel](#) is wel interessant om te gebruiken om ontbrekend groen/luwte te ontdekken.
- Een uitdaging om ervoor te zorgen dat dergelijke gemeenschappelijke plekken ook onderhouden worden. Bijvoorbeeld geveltuintjes worden ook niet door iedereen met evenveel enthousiasme onderhouden.

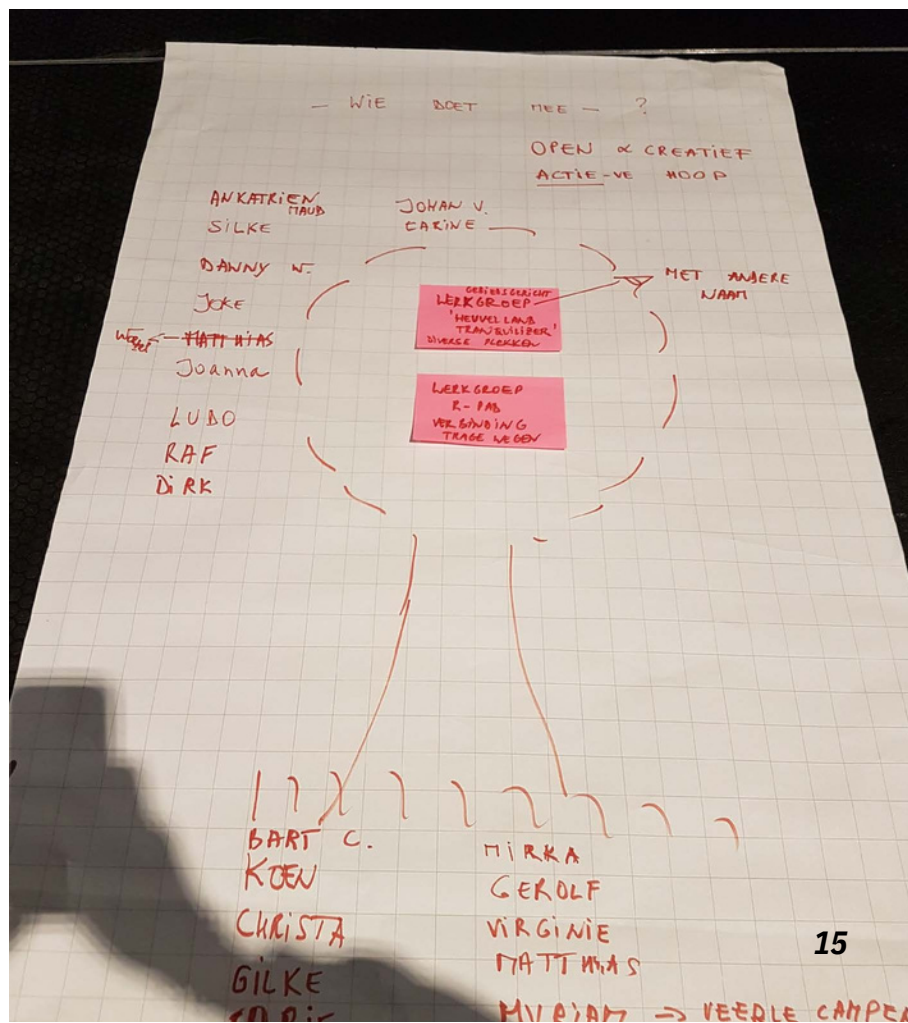
Een luwte-oase is vaak voor veel mensen toegankelijk. Hoe zorg jij als 'gebruiker/ burger' ervoor dat iedereen die luwte respecteert? Hoe omgaan met onvriendelijke gebruikers?

De vraag werd ruimer bekeken dus niet enkel vanuit het standpunt van wat je zelf kan doen als burger:

- Zeker ook rol voor lokale overheid om te faciliteren en om mensen ook te leiden naar meer verborgen plekjes. Bijvoorbeeld tuin van Diamantmuseum in Antwerpen, nu weinig gekend.
- Belangrijk om bijvoorbeeld binnentuinen van openbare gebouwen ook na de openingsuren open te stellen voor luwtezoekers.
- Bordje zoals bij de stiltetuin kan aangeven wanneer toegankelijk en wat de omgangsregels zijn. Zonder te belerend te zijn.
- Hoe ga je met mekaar in gesprek?
  - Drempel verlagen door een klein evenementje te organiseren zodat je potentiële gebruikers leert kennen.
  - Terug leren praten met mekaar.
  - Duidelijke regels en afspraken. Voorbeeld van Japan waar je in heel drukke steden ook veel rustpunten hebt omdat mensen zich houden aan ongeschreven regels en gebruiken.

Wat neem je mee na vandaag?

- Luwte-oases zijn zeer divers en verscheiden en betekenen voor iedereen iets anders. Dat bleek ook uit de safari's, luwte betekent niet voor iedereen hetzelfde.
- Ontdekken van ietwat verborgen plekjes draagt bij tot de beleving.
- Het is een onderwerp dat uitnodigt tot ruimte integratie van verschillende (beleids)doelen, klimaatadaptatie, biodiversiteit, beperken van geluidsoverlast, (mentale) gezondheid,...
- Er was zin om hier verder mee aan de slag te gaan. Zo wordt er ook gedacht om aan de slag te gaan met braakliggende terreintjes en die een (tijdelijke) invulling te geven als luwte-oase.

Gesprekstafel 5

Moderator: Stefan Acke

Inhoudelijk begeleider: Virginie Platteau

Wat is je bijgebleven uit de safari's?

- Hof van Busleyden integreert de kunstpatronen van hun exposities ook in de structuur en aanleg van hun tuin – die tijdens de openingsuren gratis toegankelijk is.
- Aspect om ook rekening mee te houden: hoe ga je om met 'ongewenst' gedrag (hangjongeren, druggebruikers...).
- Geur is ook belangrijk, toch geldt er in geen enkele bezochte luwte-oase een rookverbod (wél in speeltuinen).
- In een stad als Mechelen wordt er veel top-down gewerkt, maar in dorpen móet je bottom-up werken als je verandering wil, omdat het ambtenarenapparaat daar eenvoudigweg veel minder sterk is uitgebouwd. Het is dan ook vaak een veel langer proces.

Heeft een luwte-oase slechts een functie of kan je het ook voor andere doelen gebruiken? Hoe kan je ervoor zorgen dat mensen met totaal omgekeerde noden ook van diezelfde plek gebruik kunnen maken? Of moeten we voor hen andere plekken zoeken en inrichten? Voorbeeld een speeltuin. Zijn er andere noden voor sociaal kwetsbare groepen?

- Stilte is meer dan afwezigheid van geluid, is ook "gelegenheid voor reflectie"/ Het gaat om minder onaangename geluiden en meer aangename geluiden.
- Biodiversiteit is ook belangrijk/ eetbare planten/ rewilding / combinatie van landbouw, biodiversiteit en luwte is mogelijk.
- Vermijd wieltjes: ze zijn te luid en te snel in een luwteplek.
- Kinderen en jongeren kunnen luwte-oases ook leren appreciëren door er anders naar te kijken: een luwte-oase als leeshoekje, om als plek voor een jeugdbeweging om te vergaderen (bv. via de methodiek van cirkelgesprekken). Zo wordt een luwte-oase een leerplek.
- Je kan groepen die anders moeilijk naar een luwte-oase komen, ernaartoe lokken door bv. een stil concert (niet-versterkt) te organiseren, een stille film of een poëzievoordracht.
- Een luwte-oase kan ook een speeltuin zijn (cf. het voorbeeld van de pastorietuin in Erembodegem), maar daarom hoeven er geen speeltuigen in te staan. Een boomstam of een wilgenhut kan vaak al volstaan. Vertrek uit de noden van de kinderen.
- Uitdaging: andere culturen, andere gebruiken. Zo is het bij Oost-Europese culturen gebruikelijk om te gaan picknicken bij het graf van hun dierbare en de herinnering daar te "vieren".
- Hoe zorg je ervoor dat mensen weten dat er verwacht wordt dat stilte gewenst is?

Prioriteren: Wat vind jij de voor burgers de beste/meest haalbare ideeën, tips voor burgers die willen bijdragen aan luwteplekken in Vlaanderen? Welk idee zou jij morgen zelf gaan op pakken?

- Rookvrije omgeving!
- Naast elk dorp zijn kerkhof, nu ook elk dorp zijn luwte-oase.

- Participatie:
  - Zeker ook kwetsbare groepen bevragen: best voorafgaandelijk betrekken. Eventueel combineren met samentuinen.
  - Wijkbudgetten benutten.
  - Tijdelijke invulling van een kerkplein.
  - Stil concert of stille film: samen gefocuste aandacht.
  - In gesprek gaan met scholen: stop met die opzweepende muziek.
  - Kinderen en jongeren betrekken: integreren in de lessen; laat kinderen eens echt tot rust komen in een hoekje zonder prikkels.

Samengevat

- Laat kinderen en jongeren de kracht en schoonheid van een luwte-oase ontdekken door ze er anders te laten naar kijken: als “leeshoekje” voor kinderen, of als cirkelgesprekplaats voor vergaderingen van de jeugdbeweging.
- Participatie van moeilijk bereikbare doelgroepen kan gestimuleerd worden door
  - Tijdelijke invulling
  - Organisatie van een stil concert of een stille film: gezamenlijk gefocuste aandacht
- Betrek kinderen en scholen: hier zit toekomstmuziek in.

Gesprekstafel 6

Moderator: Joke Flour

Inhoudelijke begeleider: Dirk Sturtewagen

Hoe kunnen we als burgers luwte nog meer op de maatschappelijke en politieke agenda zetten?

- Door aan te sluiten bij buurtverenigingen en -comités.
- Door erover te praten met anderen.
- Door contact te nemen met lokale politici.
- Door het netwerk mee te versterken.

